

ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

ΤΟΥ κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
Λέκτορας Θεολογικής Σχολής Ἀθηνῶν

Ἐπικοινωνίες και ἔλλειψη ἐπικοινωνίας

Στὸ περασμένο μας σημεῖωμα κάναμε λόγο γιὰ τὴ χρῆση «σημείων στίξεως» στὸν ποιμαντικὸ διάλογο ὥστε ὁ λόγος νὰ εἶναι ἀποτελεσματικὸς και θεραπευτικὸς γιὰ τὸν ἀκροῦμενο. Ὅπωςδὴποτε δὲν ἐξαγτλήσαμε τὸ θέμα. Ἄν δώσαμε ὀρισμένες προϋποθέσεις, δὲν καλύψαμε τὶς συνθήκες ἐκεῖνες, κάτω ἀπὸ τὶς ὁποῖες ὁ λόγος μας προφερόμενος θὰ φθάσει μὲ ἀκέραιο τὸ μήνυμά του στὸν παραλήπτη και θὰ γίνεῖ κατανοητὸς.

Ἡ πιὸ κρίσιμη στιγμή ἐνὸς διαλόγου εἶναι ἀσφαλῶς ἐκεῖνη κατὰ τὴν ὁποία ἐπιτελεῖται ἡ ἐπικοινωνία ἢ ἀφοῦ διακοπεῖ, ἢ στιγμή πὸ ἀποκαθίσταται και ὑπάρχουν ἀμφιβολίες κατὰ πόσο θὰ εἶναι ὀριστική. Στὴν ἐποχὴ μας, πὸ χαρακτηρισθῆκε ὡς «ἡ ἐποχὴ τῆς ἐπικοινωνίας», παρὰ τὴν ἐξάπλωση τῶν ἐπικοινωνιῶν, κοντινῶν ἢ μακρινῶν, φαίνεται νὰ πάσχομε ἀπὸ τὴν ἔλλειψή της.

Ἐνῶ μᾶς κατακλύζει ἓνα πλῆθος πληροφοριῶν και εἰδήσεων ἔνῳ ζοῦμε σ' ἓνα κόσμο καταπληκτικῶν ἐφαρμογῶν τῆς πληροφορικῆς, ἀντικρύζομε συνεχῶς στὰ μάτια τοῦ ἄλλου, σὰν πάνω σὲ κινητὴ θόνη ἐκεῖνο τὸ ἐκνευριστικὸ «μᾶς συγχωρεῖτε: διακοπή». Πολλές φορές μάλιστα χωρὶς τὸ «μᾶς συγχωρεῖτε» διακόπτεται ξαφνικά ἡ ἐπαφή και ἀπελπισμένοι περιμένουμε τὴ συνέχεια. Ὁ ποιμπὸς δὲν ἐκπέμπει ἢ ὁ δέκτης ἔχει ὀλίγη και γινόμενα ἢ θηλεημένα ἢ ἀθελά μας οἱ νεκροπομποὶ τοῦ λόγου.

Πόσες φορές δὲν συλλαμβάνουμε τὸν ἑαυτὸ μας νὰ φειθυρίζει ἢ νὰ φωνάζει δυνατὰ τὴ φράση: «μὰ ἐπικοινωνεῖς τώρα;» ἢ «δὲν ἐπικοινωνεῖς». Φαίνεται: σὰ νὰ ἐκπέμπουμε σὲ ἄλλες συχνότητες!

Τὸ ἴδιο τὸ λεξιλόγιό μας, ἐπηρεασμένο κι αὐτὸ ἀπὸ τὴ γλώσσα τῶν τηλεπικοινωνιῶν, φαίνεται νὰ μὴν ἐπαρκεῖ. Οἱ λέξεις μας εἶναι

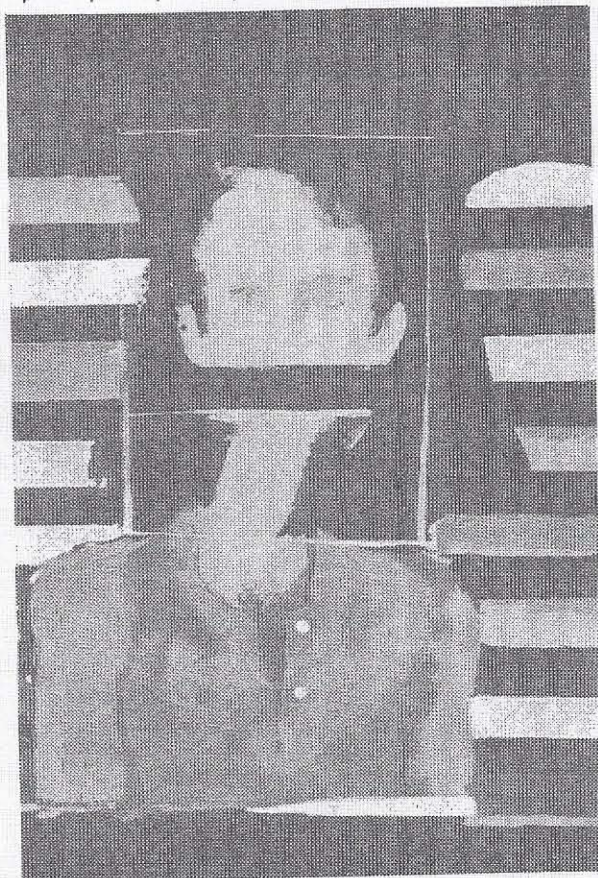
«λέξεις πὸν δρέπουν ἐρημικὰ τὴ λεκτικότητα» ἢ «δεσμοφύλακες»,

πὸ μᾶς δένουν και διαπιστώνουμε, ὅτι
«τὸ στόμα μας δὲν ὀφίσταται»,
σύμφωνα μὲ τὸν ποιητὴ¹.

Ὁ λόγος, πὸ τὴν οὐσία του εἶναι καμωμένος γιὰ νὰ ἐπικοινωνεῖ, δὲν λειτουργεῖ, καταδικασμένος σὲ ἀφασία. Ὁ λόγος γίνεταί λόγια, «ἔπεα πτερόεντα», πὸ ἔπταντα χωρὶς στόχο και προσορισμό, χαμένα στοὺς ὀρίζοντες τοῦ κόσμου ἀντὶ νὰ ἀνοίγουν τὰ ἴδια ὀρίζοντες².

Εἶναι πολλοὶ ἐκεῖνοι πὸ ὑποστηρίζουν ὅτι ἡ πληθώρα τῶν λόγων, τῶν πληροφοριῶν κάνει ὥστε σήμερα

νὰ σπανίζει ὁ λόγος και νὰ ὀδηγοῦμεθα μάλιστα στὴν παθολογία του, πὸ τὴν ἀποδίδουν κατὰ σχῆμα ὀξύμωρο στὴν ὑπερβολικὴ ἀνάπτυξη τῶν ἐπικοινωνιῶν.

«Τὸ στόμα μας δὲν ὀφίσταται».
Πίνακας τοῦ Δ. Κοκινίδη (1974).

Ἄν, ὅμως, ἡ ἀνάπτυξη αὐτὴ ὀδήγησε σὲ κάποια σχετικὴ ἀποδιοργάνωση τῆς ἐπικοινωνίας, ἀνάγκασε τὶς ἐπιστῆμες πὸ ἀσχολοῦνται μὲ τὰ προβλήματα μεταδόσεως, διαδιάσεως, λήψεως και ἐπεξεργασίας πληροφοριῶν νὰ ἀπαιτήσουν τὴν ὑπαρξὴ γενικῶν και εἰδικῶν συνηκων, πὸν θὰ εὐνοῦσαν τὴν ἐπικοινωνία και τὴν μεταδόση τῶν πληροφοριῶν.

Ἡ ἐξέλιξη τῆς θεωρίας τῆς Πληροφορήσεως (πληροφορικῆς ἢ ἐπικοινωνίας), σὲ στενὴ σχέση μὲ τὴν Κυβερνητικὴ, ὀφείλεται σὲ συγκεκριμένα τεχνικὰ προβλή-

ματα τῶν τηλεπικοινωνιῶν, πού αὐτές προσπάθησαν νά τὰ ξεπεράσουν.

Οἱ συνθήκες πού εὐνόησαν ἐκεῖ τήν ἐπικοινωνία μποροῦν, τηρουμένων τῶν ἀναλογιῶν, νά εὐνοήσουν κάθε μορφή ἐπικοινωνίας. Φρονοῦμε, ὅτι ἡ π ο ρ ο ι α ν τ ι κ ῆ ἑ π ι κ ο ι ν ω ν ῖ α θά εἶχε πολλὰ νά ὠφεληθεῖ, ἂν ἔδινε τήν ἀπαιτουμένη προσοχή στίς συνθήκες ἐκεῖνες πού θεωροῦνται ἀναγκαῖες γιά τήν καλή μετάδοση πληροφοριῶν, ὅταν μάλιστα ἔχει τήν καλή τύχη νά προσφέρει τὸ χαροῦμένο μήνυμα τοῦ Εὐαγγελίου πού εἶναι: «πληροφορία πίστεως» (Ἑβραῖους ι' 22)³.

Στοιχεῖα μεταδόσεως ἑνός μηνύματος

Ἄς δοῦμε, ὅμως, στή συνέχεια, τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα πού θεωροῦνται ἀπαραίτητα σέ κάθε μεταδίδση πληροφορίας καί ἀπό τὰ ὁποῖα ἐξαρτᾶται ἡ ἀποκατάσταση τῆς ἐπικοινωνίας.

1. Καθορισμός τοῦ περιεχομένου τοῦ μηνύματος.

Ἀρχικά πρέπει νά προηγηθεῖ ὁ καθορισμός τοῦ περιεχομένου τοῦ μηνύματος πού πρόκειται νά μεταδώσουμε καί θέλουμε νά τὸ ἐννοήσει ὁ συνομιλητής μας. Ἄσφαλῶς θά πρέπει νά ἔχει προϋπάρξει μέσα μας σέ βάθος ἐπεξεργασία τῶν χριστιανικῶν ἀληθειῶν καί νά ἔχουμε ἀποκτήσει μιὰ ολοκληρωμένη ἀντίληψη γιά τὸ πῶς ἀντιμετωπίζει ἡ ὀρθόδοξη παράδοση τίς ποικίλες διαστάσεις καί πτυχές τῶν ἀνθρωπίνων προβλημάτων. Ἀκόμα, τί λόγο προσφέρει γιά ἕλα ἐκεῖνα πού ἀπασχολοῦν τὸν ἄνθρωπο σήμερα. Ὅλα αὐτὰ δὲν εἶναι πάντοτε δεδομένα καί αὐτε εἶναι εὐκολο νά δίνουμε λόγο ἐκ τοῦ προχείρου σέ καθέναν πού μᾶς τὸν ζητᾶ.

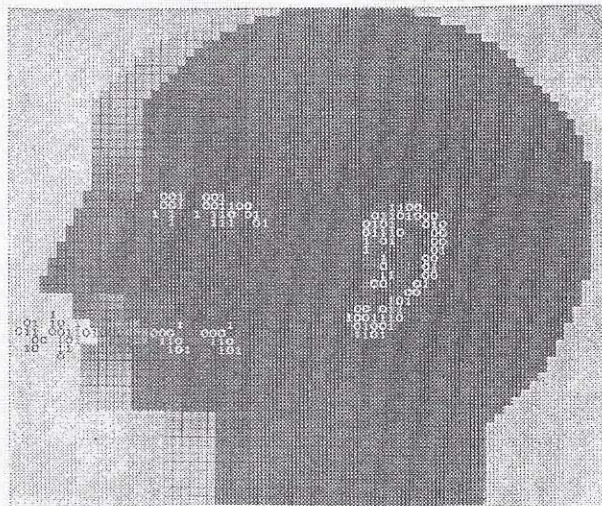
2. Ὑπαρξη ἑνός μονοσήμαντου λεξιλογίου.

Ἔστω, ὅμως, ὅτι ἔχουμε καταλήξει στὸ περιεχόμενο. Δεύτερη φροντίδα μας θά εἶναι, τὸ μήνυμα αὐτὸ νά μεταδοθεῖ μὲ ἕνα μονοσήμαντο λεξιλόγιο. Δὲν ἀρκεῖ νά ἔχουμε καθορίσει τὸ περιεχόμενο τοῦ μηνύματος, πρέπει νά τὸ διατυπώσουμε σέ ὅρους, σέ εἰκόνες, σέ λέξεις, σέ στάσεις, γενικά σέ ἕνα κ ὠ δ ι κ α μονοσήμαντο ὥστε νά μὴν ὑπάρχει πιθανότητα νά παρεξηγηθεῖ ἢ νά παρανοηθεῖ.

Σήμερα, ὅμως, ὅπως ὅλοι γνωρίζουμε, κινούμεθα στὸ χῶρο τοῦ πολυσμάντου. Οἱ λέξεις ἔχουν μιὰν ἀπειρία νοημάτων, πού εἶναι ἱκανή νά διαταράξει κάθε ἐπικοινωνία καί τήν πιὸ στοιχειώδη μετάδοση τοῦ μηνύματος. Ἄς πάρουμε γιά παράδειγμα τὴ λέξη ἀγάπη. Πόσα δὲν ὑπονοοῦνται κάτω ἀπ' αὐτήν. Ἄλλοτε, πάλι, τὸ νόημα μιᾶς λέξεως εἶναι συγκεχυμένο. Τί εἶναι ἁμαρτία, τί σημαίνει ἐνοχή; Ἡ νηστεία ἐξισώνεται μὲ τὴ διαίτα, οἱ μετάνοιες καί οἱ γονυκλισίες μὲ τίς γυμναστικές ἀσκήσεις ἢ καί τὴν γιόγκα κ.τ.τ.

Θά πρέπει λοιπὸν νά ἐξοικειωθοῦμε καί μὲ τὴν τρέχουσα σημασία τῶν λέξεων, ἔτσι ὅπως κυκλοφοροῦν στίς «διαλέκτους» τῶν διαφόρων κοινωνικῶν ἐμάδων καί τάξεων πού τίς χρησιμοποιοῦν, γιὰ τὸ τέλος ἄλλα θά λέμε καί ἄλλα θά καταλαβαίνουμε. Ἔστω κι ἂν δὲν ὀμνῶνται ὁ ποιμένας τὴν ἴδια γλῶσσα, πρέπει νά φροντίσει νά μάθει τί ἀνταποκρίνεται περισσότερο στίς διάφορες κατηγορίες πιστῶν. Νά εἰκαιοποιηθεῖ τί ἀκοῦνε, τί βλέπουν νά διακρίνει τὰ ἐνδιαφέροντά τους. Μὲ ἄλλα λόγια νά προσοικειωθεῖ τὸν κώδικά τους.

Εἶναι γνωστὸ, ὅτι κατὰ τὴν μεταδίδση πληροφοριῶν ὑφίσταται πάντοτε μερική ἀπώλεια τοῦ νοήματος, πού ὀφείλεται σ' αὐτὴν τὴν ἴδια τὴν μεταδίδση. Ἄς σκεφθοῦμε τὴν παραμόρφωση τοῦ μηνύματος πού θά προ-

«Λέξεις πού ὁρῶνται ἐρημικὰ τὴ λεκτικότητα». Ψηφιακὴ ἀπεικόνιση διατύπου ἐπικοινωνίας (Siemens).

κύψει σέ περίπτωση πού ὁ κώδικας εἶναι διαφορετικός. Ἡ ἀλληλοκατανόηση θά συναντήσει μεγάλες δυσκολίες.

3. Προγραμματισμὸς ἢ προδιαγεγραμμένη εὐαισθησία.

Ἡ κατανόηση τῆς πληροφορίας πού μεταδίδεται γίνεται ἀπὸ τὸν ἀποδέκτη τῆς ἐπὶ τῇ θάσει ἑνός προγραμματισμοῦ τοῦ ἴδιου τοῦ δέκτη. Ὁ δέκτης, δηλαδή, ἔχει προγραμματισθεῖ μὲ τρόπο πού νά δέχεται ὀρισμένες πληροφορίες, ἄλλες πάλι νά τίς ἐνισχύει καί ἄλλες νά τίς ἐξασθενεῖ. Ὑπάρχει κατὰ κάποιο τρόπο ἕνας περιορισμὸς τῆς δεκτικότητας, μὲ εὐαισθησία πού ὁ βαθμὸς τῆς ποικιλίας ἀπὸ πληροφορία σέ πληροφορία.

Ὁ προγραμματισμὸς αὐτὸς ἢ ἡ προδιαγεγραμμένη εὐαισθησία εἰδικῶν κατηγοριῶν ἢ ἐμάδων πιστῶν (νέων, ἐνηλίκων, γερόντων, ἐγγάμων, ἀγάμων, ἀδιαφόρων κ.λπ.) ἐξηγεῖται ἀπὸ τὸ γεγονός, ὅτι οἱ ἐμάδες αὐτές ἔχουν δικές τους ἐφέσεις, προβλήματα, ἀνάγκες, τοποθετήσεις ἀξιῶν, προτιμήσεις. Ὁ ἀπευθυνθεῖς, λοιπὸν, σ' αὐτούς, λαμβάνοντας σοβαρὰ ὑπόψη αὐτὴ τους τὴν εὐαισθησία, πού εἶναι προδιαγεγραμμένη λόγῳ τῆς συμμετοχῆς τους στὴ συγκεκριμένη αὐτὴ ἐμάδα.

4. Ἐπιλογή τῶν πληροφοριῶν.

Ἄλλο σημεῖο πού πρέπει νά ληφθεῖ ὑπόψη εἶναι, ὅτι ἡ ἀντίληψη τῆς πληροφορίας εἶναι ἑ κ λ ε κ τ ι κ ῆ. Καμμιά πληροφορία πού ἀποστέλλει ὁ πομπὸς δὲν φθάνει αὐτούσια στὸν ἀποδέκτη. Εἶναι ἀνάγκη μὲ πλῆθος ἄλλων πληροφοριῶν, πού πολλές φορές ἀντιφάσκουν καί εἶναι ἀντίθετες μεταξὺ τους. Ὁ ἀποδέκτης μὲ κατάλληλη διεργασία ὀφείλει νά διασαφήσει καί νά ἐπιλέξει. Τὸ μήνυμα πού ὁ ποιμένας ἀπευθύνει πρὸς τοὺς πιστοὺς γιά ὁποιοδήποτε ζήτημα (εἰρήνη, πείνα, ἐκτρώσεις, ἀγεργία κ.λπ.) δὲν φθάνει μόνο του. Συνοδεύεται καί ἀπὸ ἄλλες πληροφορίες, πού προέρχονται ἀπὸ τὸ σχολεῖο, τὴν

οικογένεια, τὰ μέσα μαζικής ἐνημερώσεως, οἱ ὁποῖες δὲν εἶναι πάντοτε ἐναρμονισμένες.

Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο, στὴν ἐπιλογή τῶν πληροφοριῶν, ὁ ρόλος τοῦ ποιμένου εἶναι σημαντικός. Θὰ βοηθήσει τοὺς πιστοὺς νὰ συμπληρώσουν τὶς ἐλλείψεις, νὰ διορθώσουν τυχόν λαθρακινέες πληροφορίες ἢ προκαταλήψεις καὶ πρὸ παντὸς νὰ ἐπιτύχουν μιὰν ἁρμονικὴ καὶ ὁλοκληρωμένη σύνθεση ὄλων τῶν διαστάσεων τοῦ θέματος πού τοὺς ἀπασχολεῖ. Ὁ ρόλος του κυρίως δὲν θὰ συνίσταται τόσο στὸ νὰ τοὺς δώσει μιὰ λύση ἢ λύσεις, ὅσο νὰ τοὺς βοηθήσει νὰ διακρίνουν ἀνάμεσα σὲ τόσες συσσωρευμένες ἀντιφατικὲς πληροφορίες καὶ νὰ κάνουν τὴν κατάλληλη ἐπιλογή. Μ' αὐτὸν τὸν τρόπο θὰ ἀσκήσουν οἱ πιστοὶ τὴν ἐλευθερία καὶ τὴν συνείδησή τους στὴ λ ή ψ ή α- π ο ρ ά σ ε ω ν.

δ. Ἀμφίδρομη ἐπικοινωνία.

Ὅσο προσεκτικός, ὅμως, πρέπει νὰ εἶναι ὁ ποιμὴνας στὴ μετάδοση τῶν δικῶν του πληροφοριῶν, ἄλλο τόσο πρέπει νὰ λαμβάνει ὑπόψη καὶ τὴν ἀντίστροφη κίνηση. Σὲ κάθε μεταδίδασκα πληροφοριῶν ὑπάρχει καὶ μετάδοσις ἀπὸ τὸν ἀποδέκτη πρὸς τὴν διεύθυνση τοῦ ἐκπέμποντος. Ἡ ἐπικοινωνία εἶναι ἀμφίδρομη, ἡ πληροφορία δὲν κινεῖται σὲ μονοδρόμο.

Οἱ πληροφορίες πού προέρχονται ἀπὸ τοὺς ἀποδέκτες τοῦ μηνύματος εἶναι πολύτιμες γιατί συμβάλλουν στὴν καλλίτερη γνωριμία ἀπὸ τὸν ποιμένα τῶν πιστῶν, μὲ τοὺς ὁποίους ἔρχεται σὲ ἐπαφή. Προσεκτικὴ παρατήρηση τῶν πληροφοριῶν αὐτῶν θὰ εἶναι πρὸς ὄφελος τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου γιατί θὰ δοθεῖ ἡ δυνατότητα τῶν ποιμένων νὰ παρατηρήσει τὴν διαγωγὴ, τὶς ἀντιδράσεις τῶν πιστῶν, ὥστε νὰ βελτιώσει τὴν ἀντίστοιχη στάση

1. Ν. Δ. Καρούζου, Φωρέτριον, Ἀθήνα, ὕψιλον/βιβλία: ὕψι- κάμνος - 17, 1981, σ. 58, 71.

2. Ἐδῶ ὑπαινίσσεται τὴν πρόταση τοῦ Ο.Π.Ε. γιὰ τὴν φετινὴ 16ῃ Παγκόσμια Ἡμέρα Τηλεπικοινωνιῶν, πού ἐορτά- ζεται στὶς 17 Μαΐου: «Οἱ τηλεπικοινωνίες ἀνοίγουν ὄριζοντες».

καὶ συμπεριφορὰ του καθὼς καὶ τὶς δυνατότητες διοχε- τεύσεως τοῦ μηνύματος.

«Ἐνὸς δέ ἐστι χρεία»

Ὅπωςδήποτε, τὰ στοιχεῖα πού ἀναφέρουμε ἀπὸ τὶς ἐπιστῆμες τῆς ἐπικοινωνίας δὲν ἀρκοῦν ἀπὸ μόνον τους γιὰ τὴν ἀποκατάστασίν της μεταξὺ ποιμένων καὶ ποιμαι- νομένων. Εἶναι σημεῖα στηρίξεως, ἕνας ὀδηγητικὸς μίτος γιὰ νὰ μὴ χαθοῦμε στὸν λαβύρινθο τῶν πληροφοριῶν. Ἄν πάσχει ἀπὸ κάτι ἢ ἀνθρωπότητα καὶ ὁ ἀνθρώπινος διάλογος δὲν εἶναι τόσο ἀπὸ ἐλλείψιν πληροφοριῶν ὅσο ἀπὸ τὴν ἀγάθειαν τῆς κατὰλληλης πληροφορο- ρίας τὴν κατάλληλη στιγμή. Ἐδῶ, ὁ ποιμὴνας εἶναι ἀνάγκη νὰ μεταστοιχειῶναι: τὰ στοιχεῖα πού προσλαμβάνει ἀπὸ τοὺς ἄλλους καὶ νὰ δρᾷ ὡς «ὑπολογιστής», πού ἐξάγει πρὸς χρῆσιν ἀπὸ τῆ «μνήμη» του νεώτερες καὶ παλαιότερες πληροφορίες (βλ. Ματθαῖου γ' 52).

Γι' αὐτὸ, ὅμως, θὰ ἀπαιτηθεῖ, πέρα ἀπὸ τὴν τήρησιν τῶν ἀναφερθέντων «κανόνων ἐπικοινωνίας», ἡ ἐσωτερικὴ πεποίθησις καὶ πίστις τοῦ ποιμένου πρὸς τὸ προσφερόμενο μήνυμα. Τότε, καὶ ἡ σωπὴ ἀκόμα εἶναι ἐπικοινωνία καθὼς μᾶς ὑπενθυμίζει ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος ὁ Θεοφόρος:

«Ἄμεινόν ἐστιν αἰσιπῶν καὶ εἶναι ἢ λαλοῦν- τα μὴ εἶναι»⁴.

Σὲ τέτοιες, ὅμως, περιπτώσεις εἶναι ἀδύνατο νὰ μὴ προχωρήσει ὁ ποιμὴνας στὴν προφορὰ καὶ διατύπωσιν τοῦ εὐαγγελικοῦ μηνύματος:

«Πιστεύομεν, διὸ καὶ λαλοῦμεν» (Β' Κοριν- θίους δ' 13).

Τότε λύνονται τὰ χέρια καὶ ἡ γλῶσσα τοῦ ποιμένου καὶ ἐπικοινωνεῖ πειστικὰ καὶ μὲ πεποίθησιν ἐνεργοποιών- τας κάθε πρόσφορο μέσο.

3. βλ. Α. Μ. Σταυροπούλου, Ποιμαντικὴ προετοιμασία τῶν μελλομένων, Ἀθήναι 1971, σ. 114 - 118.

4. Ἐπιστολὴ πρὸς Ἐφεσούς XV, 1, «Βιβλιοθήκη Ἑλλήνων Πατέρων» (ΒΕΠΕΣ) 2, σ. 267.

ΘΑΝΑΤΟΣ: ΤΟ ΠΑΝΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ἀπὸ τὴν σελίδα 119)

μὲ τὸν Χριστὸ γεννιέται μιὰ νέα ζωὴ, πού, βέβαια, μένει κρυμμένη στὸ κέλυφος αὐτῆς τῆς ὑπάρξεώς μας, πού τὴν σηματοθεῖ ὁ θάνατος. Ἀλλὰ αὐτὴ ἡ νέα «ἐν Χριστῶ» ζωὴ εἶναι μιὰ πραγματικότητα τοῦ κόσμου τῆς Ἀναστάσεως, τῆς ζωῆς τῆς Ἀναστάσεως, τῆς αἰώ- νιας ζωῆς τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὅπως, μέσα στὴ γήινη - βιο- λογικὴ ζωὴ μας, ζεῖ σὰν τὸ σκουλήρι καὶ τὴν κατα- τρώει ὁ θάνατος, ἔτσι καὶ μέσα στὴν νέα «ἐν Χριστῶ» ζωὴ, πού δημιουργεῖ τὸ Ἅγ. Πνεῦμα μέσα στὴν Ἐκ- κλησία καὶ στὸν καθένα μας, ζεῖ τὸ σπέρμα, ἡ δύνα- μη τῆς Ἀναστάσεως.

Καὶ αὐτὴ ἡ μετοχὴ μας στὴ ζωὴ τῆς Ἀναστάσεως, πού εἶναι μιὰ ζωὴ προσφορᾶς καὶ ἀγάπης, ὑπερβάσεως τοῦ ἐγῶ, εἶναι ὁ «ἀρραβῶν», ἡ «ἀπαρχή», ἡ ἐγγύησις τῆς αἰώνιας ζωῆς. Βέβαια, μπροστὰ στὸν πιστό, ὅπως καὶ στὸν ἄπιστο, στέκεται ὁ φυσικὸς θάνατος. Ἀλλὰ γιὰ τὸν πιστό ἔχει χάσει τὸ «κέντρον», τὸ κεντρί του. Γιατὶ ξέρεται ὁ πιστός ὅτι ὁ θάνατος δὲν εἶναι τὸ τέρας, ἀλλὰ ἕνας ἐνδιάμεσος σταθμὸς γιὰ τὴ ζωὴ «τοῦ μέλ- λοντος αἰῶνος».

Ἡ ζωὴ τοῦ πιστοῦ, ἡ ζωὴ μας καθορίζεται ἀπὸ τρεῖς χρονικὲς διαστάσεις. Καθορίζεται ἀπ' αὐτὸ, πού συνέβη «ἅπαξ» στὸ παρελθόν: Ἡ ζωὴ, ὁ θάνατος, ἡ ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ. Καθορίζεται ἀπ' αὐτὸ, πού τώρα «ἐν πνεύματι» εἶναι παρόν. Καὶ καθορίζεται ἀπ' αὐτὸ, πού θὰ ἀποκαλυφθεῖ στὸ μέλλον. Δηλ. ἡ ζωὴ μας εἶναι πίστις, πού σχετίζεται μὲ τὸ παρελθόν, ἀγάπη, πού σχετίζεται μὲ τὸ παρόν τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἐλ-πίδα. Ὡς ἐλπίδα προχωρεῖ ἀπὸ τὸ παρόν στὸ μέλλον. Ἀνάμεσα σ' αὐτὸ τὸ «τώρα» καὶ τὸ «μετὰ» μεσολαβεῖ τὸ συμβάν τοῦ φυσικοῦ θανάτου. Ἀλλὰ ἡ ζωὴ τῆς πί- στεως εἶναι κάθε μέρα ἕνας θάνατος, ἕνας ἀγώνας, μιὰ θυσία καὶ συγχρόνως μιὰ ἀνάστασις. Γι' αὐτὸ ὁ πιστός δὲν ρωτᾷ τί θὰ γίνῃ μετὰ. Ἡ ἀπάντησις εἶναι σαφής:

«Εἰ δὲ ἀπεθάνομεν σὺν Χριστῶ, πιστεύομεν ὅτι καὶ συζήσομεν αὐτῶ»³.

Ἄν μένομε ἐνώμενοι μὲ τὸν Χριστὸ ἡ ζωὴ μας τώρα θὰ εἶναι ἡ ἀπαρχὴ τῆς ζωῆς ἐκεῖνης.

3. Ρωμ. στ. 8